

7 dni domačih vesti

* **Ban dr. Natlačen** je te dni nadaljeval inspekcijsko potovanje po severni Sloveniji. V ponedeljek je prišel v Ptuj, kjer so ga slovesno sprejeli. V sejni dvorani magistrata mu je župan dr. Remec sporočil, da ga je mestni svet na svoji zadnji seji izvolil za častnega meščana.

* **Predlog dr. Milana Stojadinovića propadel z dvema proti 104 glasovom.** V nedeljo, 21. maja, se je v Novem Sadu vršila skupščina banovinske organizacije JRZ za Dravsko banovino. Med drugim se je oglašil k besedi narodni poslanec Đura Stanković in rekel, da ga je dr. Milan Stojadinović pooblastil, naj izjavi, da ni treba vršiti volitev nove uprave in da on teh volitev ne bo priznal. Nato je bil stavljen na glasovanje ta Stojadinovićeve predlog, naj se volitve ne vršijo in sta zanj glasovala samo dva člana odbora, 104 člani pa so glasovali proti. Vršile so se volitve nove uprave, v kateri pa ni več nobenega Stojadinovićevega prijatelja. Tako mine slava tega sveta. Tudi pri nas so se v dnevih pred 11. decembrom mnogi ljudje proglašali za velike Stojadinovićeve prijatelje in častilce. Danes pa jih je najbrže sram teh izjav.

* **V Guštanju** so v nedeljo odkrili na občinskem domu spominsko ploščo v koroških bojih pred 20 leti padlemu Ličanu Jovu Zupandžiču. Slovesnost je bila impozantna in ji je prisostvovalo tudi mnogo gostov iz Maribora. Govorniki so počastili tudi ostale, v koroških bojih padle junake.

* **Jugoslovansko novinarsko združenje** je proslavilo 20letnico svojega obstoja v nedeljo s slavnostnim zborovanjem v saborni dvorani v Zagrebu. Nj. Vel. kralj je poslal na zborovanje generala Antića kot svojega zastopnika. Navzoč je bil tudi minister Rajaković, ki je sam novinar. Zborovanju je prisostvoval tudi urednik Georgijev kot zastopnik bolgarskih novinarjev. Z zborovanja je bila poslana tudi pozdravna brzojavka dr. Mačku kot borcu za svobodo tiska.

* **Društvo stanovanjskih najemnikov v Mariboru**, ki šteje že 1545 članov, namerava ustanoviti zadrugo, ki bo svojim članom zgradila cenenja stanovanja. Priprave so že v teku.

* **Pevsko društvo »Jadran«** v Mariboru je te dni slavilo 20letnico svojega obstoja. V soboto zvečer je priredilo v Sokolski dvoran slavnostni koncert, ki ga je vodil zborovodja profesor Vrabec. Zbor je bil deležen raznih časti in obilo priznanja.

* **Ljudska univerza v Mariboru** je te dni zaključila letošnjo sezijo. Od jeseni je priredila 47 predavanj, koncertov, tečajev itd. Prireditve je obiskalo vsega skupaj 5324 oseb. Na občnem zboru je bil za predsednika zopet izvoljen gradbeni nadsvetnik inž. Janko Kukovec, ki že dolgo let stoji na čelu te važne kulturne ustanove.

* **Povodnji** so jele groziti zadnje dni našim krajem. Dva meseca smo imeli naravnost sušo, in to v času, ko bi morali imeti po stoletnem koledarju spomladanski dež. Sedaj, ko kaže pratika lepo vreme, pa se trgajo oblaki, vsled česar naraščajo vode tako močno, da so se razlile po poljih in spravljajo ljudi in živino v nevarnost. Povodenj je bila v Pesniški dolini in ob stranskih pritokih, ob Dravinji in drugih potokih. Škoda je izredno velika, ker je voda nanesla na polja pesek, blato in celo kamenje. Košnja bo tam precej slaba in nemara tudi letina.

* **Velike množine nikotina** potrebuje Nemčija za izdelovanje sredstev zoper rastlinske škodljivce. Naš državni monopol bo zato zgradil tvornico, v kateri bo predelal približno en milijon kilogramov tobaka in izvažal nikotin oziroma tobačni ekstrakt v glavnem v Nemčijo. Zamisel je dobra, ker se bo s tem sajenje tobaka povečalo zlasti v Hercegovini.

* **8 milijonov parov čevljev** se v Jugoslaviji izdela povprečno na leto. V državi je kakih 60 usnjarn, ki so pa le do dve tretjini zaposlene. Vendar se obrati polagoma bolje izrabljajo. Jugoslavija z navadnim usnjem popolnoma krije potrebe, boljše usnje pa mora uvažati, čeprav v vedno manjši meri. Bata namerava ustanoviti v Bosni veliko tvornico usnja, v kateri bo izdeloval tudi boljše in prav fino usnje.

* **Naši izseljenci** pošiljajo vsako leto domov lepe zneske. Da bi imeli njihovi svojci več dobička od denarja, ki ga izseljenci pošiljajo domov, bo Narodna banka kupovala te devize po nekoliko višjem tečaju. Podrobnosti se bodo šele določile.

Okoli sporazuma

V Beogradu izhajajoči obzornik »Socijalni Vesnik«, ki zagovarja demokratsko in zemljoradniško levico, hudo kritizira vodstvo Udruzene opozicije (UO). V svoji majski številki razvija, kakor posnemamo po »Hrvatskem Dnevniku« od 24. t. m. približno sledeče misli:

»Ko smo dali Mačku nosilstvo ali veljavno vodstvo, smo hoteli s tem pokazati na rešitev hrvatskega vprašanja kot na prvo in najvažnejšo točko opozicionalnih zahtev. Prvo in najvažnejšo zato, ker je od rešitve tega vprašanja odvisen obstanek države. Tudi mi smo po nešteti posvetih in zborovanjih to naše stališče zanesli v srbski narod, ki si ga je kmalu usvojil. Narod si je to stališče usvojil, ker mu je bilo razumljivo, da morejo priti vsa druga vprašanja na dnevni red šele tedaj, ko se obstanek države zagotovi, kar pomeni, ko se odnosi s Hrvati uredijo. Opozicija je to svojo odločbo potrdila na decembrskih volitvah leta 1938. Tudi o tej priložnosti so vodili volitve v znamenju reševanja hrvatskega vprašanja kot najvažnejšega, in sicer z Mačkom na čelu. Po tem se o stališču srbske opozicije ne more dvomiti. Ono je jasno in dokončno določeno. Srbske opozicionalne množice postavljajo rešitev hrvatskega vprašanja na prvo mesto svojih zahtev. I one so z Mačkom, ker rešitev tega vprašanja ni samo Mačkova, marveč je tudi njihova stvar. Pa je čisto vse-

eno, s kom Maček vodi pregovore. Stavljeno vprašanje ni v tem. Za opozicionalne borbe je važno, da se naloga reši in da tisto, kar Maček zaključi, sprejmejo hrvatske množice.

Zalibog vodstvo UO ni podprlo Mačka pri njegovem delu za sporazum. Kot vedno v odločilnih trenutkih, je podleglo svojemu partizanstvu in strankarskemu ključu. — Oh, ta pusti ključ je zaključil še vsako opozicionalno akcijo in ustavi poiet UO, ko bi baš moral najbolj razmahniti svoja krila.

Zcpet v drugem članku piše »Socijalni Vesnik«:

»Zdaj je vsakemu opozicionalcu jasno, za kaj gre vodstvu UO. Ono je ves čas borbe navajalo sporazum s Hrvati kot svojo prvo zahtevo. Ko pa je prišlo do ustvarjanja sporazuma, si je začelo umivati roke, češ da Hrvati zahtevajo mnogo. In kar je še bolj zanimivo, je vodstvo UO začelo, še preden je kdo vedel, kaj kdo zahteva in kdo kaj daje, govoriti proti, stvarno samo zato, ker so delali brez njega in ker ga sporazum ne dviga na oblast. Sporazum naj bi bil patent za prihod strankarskih prvakov in njihovih pomagačev na oblast, izgovor, da Hrvati zahtevajo mnogo, pa naj to izpriča.

V tem duhu so pisani tudi ostali članki v »Socijalnem Vesniku«, ki ugotavljajo, da je odziv, odnosno reakcija hrvatske javnosti na poslednje dogodke popolnoma

Odmevi iz Beograda in Zagreba

normalna, pravilna. On odobrava tudi pisanje »Hrvatskega Dnevnika« in se ne strinja s tistimi, ki se bojijo, da bi mogli žaliti kake veličine. Tako zaključuje neki članek z besedami:

»Nam je samo žal, da je Maček in da so Hrvatje siti nas vseh tukaj doli. Siti in presiti, pa zbog prvih niso dolgo verjeli drugim, zbog drugih niso dolgo verjeli tretjim, a zdaj, ko so uvideli, da je tudi tretje izdanje srbskih političnih zavetnikov omahnilo, ne verjamejo nikomu. In prav imajo. Mi niti ne moremo več zahtevati, da bi nam verjeli. Mi bomo stvar podprli, ker je pravična in za državo nujna. Čas pa bo pokazal nam in Mačku, kaj je kdo bil, kaj kdo je in kaj kdo bo. Maček bo videl.

To mišljenje »Socijalnega Vesnika« prinašamo iz informativnih razlogov tudi mi, da vidimo in se poučimo, kaj skupina politikov, ki je za tem obzornikom, očita vodstvu UO. Saj smo vprav o teh stvareh, ki so tako važne za nas vse in za našo državo, mnogo premalo poučeni. Prepričani smo, da do pametnega sporazuma pride, ker mora priti. Izigravanje in zavlačenje sporazuma pa se naj maščuje nad tistimi, ki ga zlonamerno povzročajo! Narod je za sporazum, samo neki »voditelji naroda« so proti sporazumu, ker se bojijo, da bi jim odklenkalo.

Andrej Zmavc.

Angleška kraljevska dvojica v Montrealu v Kanadi.

* **Savinjski hmeljarji** niso nič kaj zadovoljni z novo določbo, po kateri naj bi se njihov hmelj odslej imenoval »štajerski hmelj«. Doslej se je uradno znanokoval s »savinjskim hmeljem«. Na ostalem štajerskem proizvajajo tudi hmelj, ki pa ni tako dober kot savinjski. Stori bodo korake, da se savinjski hmelj uradno imenuje tako kakor prej.

* **Banovinske trošarine** bodo po novi odredbi pobirale še nadalje finančne kontrole, nikakor pa ne občinskih trošarin. Te porabijo odslej občine same na en ali drug način.

* **Dve novi javni govorilnici** sta bili te dni otvorjeni, in sicer v Selnici ob Dravi in v Jarenini v okolici Maribora. V kratkem pride tudi Sv. Peter pri Mariboru na vrsto.

* **Izvoz v Italijo je zelo nazadoval** zadnje čase. Posledica tega je, da nam je Italija svoj dolg že poravnala in da sedaj celo mi njej dolgujemo že 50 milijonov dinarjev.

□ **Francoski finančni minister Paul Reynaud** je govoril v radiu in poudaril veliki uspeh francoskega notranjega posojila. Kakor znano, je francoski narod nabral v šestih urah šest milijard frankov. S tem posojilom so izpremenili vse kratkoročne dolgeve v dolgoročne.

□ **V Pragi je eskplodirala pred sinogogo bomba**, ki je ranila dva človeka.

□ **Stranka narodne skupnosti** na Češkem dela načrt za novo češko ustavo, si bo, kakor je bilo pričakovati, na stanovski podlagi.

□ **Gdanski senat** je zahteval od poljske vlade, da odpokliče ali odstavi svojega komisarja. Poljska vlada je odgovorila, poljski komisar ni nikak diplomatski zastopnik, ki bi se dal na zahtevo kake vlade odstavit.

□ **Angleški vojni minister Hore-Belisha** namerava odpotovati v Moskvo, da se dogovori podrobneje o vojaškem sodelovanju obeh držav.

□ **Poljaki in Romuni**, o katerih so še pred nedavnim krivo poročali, da se upirajo trozvezi Anglija-Francija-Sovjetska Rusija, so se izjavili za to zvezo. S tem je odpadla ena glavnih ovir za uspešen potek pogajanj.

□ **Na slovaški-madžarski meji** je prišlo zopet do spopadov. En slovaški uradnik je mrtev. Slovaški listi so zelo ogorčeni.

□ **V Berlinu dementirajo** vesti, da bi ob priliki zadnjih poplav celi deli Siegfriedove obrambne črte utrpeli znatno škodo. Tudi cement se ni raztopil, kakor so ponekod poročali.

□ **V Rusiji** so imeli zadnje dni zelo pomembne vojaške zračne vaje. Ruska letala so se na severu dvignila, preletela vso Rusijo v stratosferni višini, bombardirala dozdevnega sovražnika ob Črnem morju in se brez pristanka zopet vrnili na svoje izhodišče. Znani ruski pilot Kokinaki, ki se je proslavil s svojim polemom preko tečajnega morja v Ameriko, je izjavil, da lahko s svojim letalom v nedoseženi višini doseže vsa evropska in azijska glavna mesta, jih bombardira in se brez pristanka vrne.

□ **Varšavska in berlinska univerza** sta podelili kralju Borisu častni doktorat.

□ **Romunski zunanji minister Gafencu** in jugoslovanski zunanji minister Cincar-Marković sta imela na krovu romunske ladje na Donavi važno konferenco.

□ **Pri zadnjem deževju** je tudi Ren prestopil bregove. Nemška obrambna Siegfriedova linija je bila vsa preplavljena. Maginotova linija, ki leži nekoliko višje, je bila pred nesrečo, ki je vzbudila toplo sočustvovanje, obvarovana.

7 dni po svetu

□ **Francoski posredovalni predlog** v pogajanjih za trozvezo: Velika Britanija—Francija—Sovjetska Rusija se baje glasi: 1. Anglija, Francija in Sovjetska Rusija si avtomatično pomagajo v primeru neposrednega napada. 2. Sovjetska Rusija jamči za poljske in romunske meje. 3. Francija in Anglija bi Sovjetski Rusiji avtomatično pomagali, če bi se ta radi teh obvez zapletla v vojno. 4. Anglija in Francija jamčita tudi za baltske države. 5. Po podpisu se takoj začnejo posveti med generalnimi štabi. Pravijo, da podpis te pogodbe ni več daleč. Nekateri napovedujejo celo konferenco treh v Parizu. — Udeležili bi se je: Daladier, Bonnet, Chamberlain, Halifax, Molotov in Potjomkin.

□ **V Gdanku** je prišlo do težkih izgredov, pri katerih so se mirni in nič hudega sluteči nemški izprehajalci znašli pred razbito poljsko carinarnico. Poljaki so brez vsakega razloga pričeli streljati in ubili slučajno navzočega voditelja napadalnih oddelkov meščana Grünberga. Kljub temu se je gdanski senat v svojem miroljubju odločil, da se pri poljski vladi, ki je ostro protestirala in zahtevala jamstvo za življenje in varnost svojih uradnikov, opraviči. Tako poročajo Nemci...

□ **Ameriška podmornica »Squalus«** se je potopila. Izmed 59 mož posadke so jih rešili 33.

□ **Zenevski poslanik Jugoslavije dr. Subotić** bo, kakor sodijo, imenovan za poslanika v Londonu.

□ **Na seji Zveze narodov** je dobila Kitajska izraze najtopl. simpatij, čeprav ji bil bila aktivna pomoč bolj potrebna. Vendar se nobena izmed držav ni mogla odločiti, da bi prevzela še kake nove obveznosti. Na isti seji (predsedoval ji je ruski londonski poslanik Majski) so odločno odklonili izpremembo ustave svobodne dežele Gdansk in pozvali komisarja Burck harda, da vztraja na svojem mestu in skuša doseči pomirjenje.

□ **Vojaški pakt** je bil podpisan med Nemčijo in Italijo. Italijanski novinar Gayda piše, da ima ta pakt tudi svoje tajne pripombe. Zdi se, da je podpis tega pakta, ki je obe velesili še trdneje povezal, pospešil sporazumevanje med Anglijo, Francijo in Rusijo.

□ **Pisatelj Ernest Toller**, eden izmed najbolj znanih pisateljev povojne Nemčije, čigar drama »Hinkemann — Jalovec« je prevedena tudi v slovenščino, se je v Newyorku radi neozdravljive bolezn obesil.

□ **Iz Španije** se, kakor poročajo italijanski in drugi listi, že vračajo nemške in italijanske čete, ki so odločile špansko vojno Francu v prid. Franco se jim je zelo zahvalil za vse, kar se ima nova Španija tem četam zahvaliti.

□ **Jugoslovanski trgovinski minister Jevrem Tomić** se mudi v Parizu.

□ **Tudi med Francijo in Turčijo** pride do vojaške zveze. Francija bo Turčiji izročila sandžak Aleksandretu.

Boj za staro pravdo

Ko gledamo danes nazaj v zgodovino in premostrimo okoliščine, ki so bile za časa kmetijskih uporov, spoznamo, da na zmago puntarjev ni bilo misliti; vladajoča plemenitaška kasta je imela učinkovita sredstva in zadostno število plačancev za udušitev pravičnih socialno-gospodarskih zahtev takratnega kmeta.

Borba za staro pravdo je bila tedaj na zunaj nasilno zatrta, toda od puntarjev se je prenašala na potomce in ostala živa do današnjega dne v srcu slovenskega kmeta.

Francoska revolucija je ponovno razgibala množice in poznejša ustanovitev lirlje je za nekaj trenutkov osvetlila tudi slovensko narodno zgodovino; ali slovenski kmet tudi tokrat ni bil deležen nobene pomoči.

Prišlo je leto 1848., ki naj bi pomenilo za kmeta-tlačana, popolno osvobodjenje, toda neizkušeni voditelji Slovencev niso uvideli važnosti in pomembnosti časa in njegovih dogodkov: vodstvo slovenskega narodnega gibanja je bilo proti zahtevam slovenskega kmeta (Ižanci!).

Kakor se je končal veliki hrvaško-slovenski upor leta 1572-73. s kronanjem Matije Gubca in z vsemi posledicami, tako je sledil dogodkom osemindesetega leta avstrijski absolutizem, ki je Slovencev dosledno odklanjal vsako prošnjo in zahtevo, katerih ugodna rešitev bi bila bistvenega pomena za naš narodni in gospodarski razvoj. Kakor vsa vprašanja, prav tako je bilo polovičarsko rešeno tudi vprašanje slovenskega kmeta in veleposedniške zemlje, katere lastniki so bili baroni, grofi in knezi neslovsanske krvi.

Konec svetovne vojne nam je prinesel lastno državo in slovenski kmet je opravičeno upal, da bodo popravljene stotne krivice in da mu bo dano to, kar mu v narodni državi pripada: **zemlja in primerno življenje!**

Udeleževal se je javnega življenja: vstopal je v strokovne, kulturne in politične organizacije, ki so jih večinoma vodili nekmetjski ljudje; izpolnjeval je državljanске dolžnosti in pravice, vse v veri, da bo tako lažje dosegel svoje pravice; potrpežljivo je čakal dvajset let na uresničenje nešteto danih obljub, vendar vedno zaostoj.

Danes je razočaran spoznal, da je bil prevaran.

Slovenski kmet je nezadovoljen in nič ni čudnega, ako se v njem poživlja misel stare pravde in kmetске skupnosti.

Ko o vsem tem razmišlja, se mu pojavljajo vprašanja:

ali ne biva v narodni državi, ali ni enakovreden državljan vsem drugim, ali ne plačuje redno davkov, ali ni vdan Boga, kralju in državi, ali kje tiči krivda, da med svojimi dosedanjimi voditelji ni našel človeka, ki bi mu dal ono, in sicer samo ono, kar mu po človeški in narodni pravici pripada.

Tako večkrat, posebno pa po dnevnem delu ob večerih, premišljuje naš kmet in njegove misli so pravilne: nešteta besed je bilo že radi tega izgovorjenih, toda le malo od njih jih je bilo uresničenih.

Slovenski kmet ni puntar in njemu so tuje misli prevratnosti in sile; na zgoraj stavljena vprašanja pa si približno takole odgovarja:

pred seboj vidi čas, ko je treba poživeti borbo za staro pravdo, ki mora povzročiti mirni, toda odločni skupni in slozni pohod slovenskega kmeta ob rami hrvaškega seljaka in srbskega zemljoradnika za politični in socialni preporod slovenske, hrvaške in srbske vasi in za gospodarski podvig jugoslovanskega kmeta in s tem tudi jugoslovanske države.

Pohodu pa bo zajamčen uspeh le, ako ga bo vodilo ljudstvo samo in se naslonilo na prijatelje ter stanove, ki nikdar niso zatajili kmeta in njegovih pravic.

Želja so strnjivosti kmetjskih množic iz vseh, sedaj še obstoječih političnih tabojev, je tako velika in njeno jedro že tako močno, da menda ne bo v bodočnosti sile, ki bi mogla za stalno preprečiti strnjivost teh množic.

Vladimir Kreft.

Naši javnosti!

Železničarski jubilej. Društvo jugoslovanskih narodnih železničarjev in brodarjev slavi letos 30letnico svojega obstoja, pevsko in godbeno društvo »Drava«, ki je tudi železničarsko, pa 20letnico. Da se ta pomembni dan slovesno praznuje, bo v soboto, 3. junija zvečer v Sokolski dvorani v Mariboru velik koncert, ki ga izvajajo pevski zbor, orkester, glasbena šola in tamburaški zbor »Drava«. V nedeljo popoldne je v magdalenskem predmestju velika ljudska veselica na Sokolskem teletovadišču.

Uslužbenski kuluk je

posebnost Slovenije!

So še ljudje, ki mislijo, da javni nameščenci in upokojenci, ki niso obenem kakšni posestniki in nimajo nobenega drugega premoženja ko svojo delovno moč, ne plačujejo davkov. Nekateri mislijo celo, da je pokojnina javnemu nameščencu, če jo sploh dočaka, nekako navržena, ne da bi on sam k temu kaj prispeval. Oboje je zmotno. Velik delež njegove plače, odnosno pokojnine znašajo različne javne dajatve: uslužbenski davek, tako zvani izredni prispevek, ki o njem malokdo ve, kam gre, potem za uradniški pokojninski sklad, v nekaterih primerih za bolniški sklad, pred leti povrh za Zvezo nabavljajnih zadrug, najbolj pa nas danes zanima odkup za osebno delo ali uslužbenski kuluk, to je uslužbenska tlaka. Edina, čisto posebna prednost za javnega nameščenca in upokojenca je pri vsem tem vsekako ta, da tu ni nobenih opominov in terjanja ne rubeža, ker mu vse javne dajatve preprosto odtegnejo od rednih prejemkov iz javne blagajne. **Upravičeni obdavčitev se ne odteguje noben pameten človek, najmanj pa javni nameščeneec, krivično obdavčitev pa prav tako odločno vsakdo odklanja.**

Poročilo za letošnji občni zbor Banovinskega društva državnih in samoupravnih upokojencev za Dravsko banovino v Ljubljani je ponoven neizpodbiten dokaz, da je uslužbenski kuluk pri nas neutemeljen in krivičen. Iz njega posnemamo glavne razloge in dokaze za to, da seznamo tudi bralce »Edinosti« s tem vprašanjem. Mislimo namreč, da je naša dolžnost, pri razkrivanju in zatiranju krivice, sodelovati, kjer koli v človeški družbi se pojavi in od koder koli pride. **Pošteni delovni narod želi dobro nameščenstvo, ki mu pa nihče ne sme delati krivice, da bo lahko tudi zadovoljno, kar je eden izmed prvih pogojev za njegovo občekoristno delovanje.**

Slovenija je že pred časom odpravila kuluk ali osebno delo na nedržavnih cestah. Kot nadomestek za to je uvedla 5% deželno doklado, ki jo seveda morajo plačevati tudi državni nameščenci in upokojenci, ako so obvezani kakemu državnemu davku, od katerega odmerjajo samoupravne doklade. Navzlic temu, da v Sloveniji ni več ljudskega dela na nedržavnih cestah, plačujejo državni nameščenci in upokojenci zavoljo nekega nerodnega dostavka v noveli ali dodatku k zakonu o samoupravnih cestah še naprej kuluk, ne plačujejo ga pa trgovski, industrijski, bančni, odvetniški, notarski in drugi zasebni nameščenci. Državni nameščeneec in upokojenec, ki sta hkratu posestnika, plačujeta kuluk celo dvakrat. Največja krivica pa je, da so drugi državljanji obvezani na osebno delo samo do 60. leta starosti, državnemu nameščencu in upokojencu pa odtegujejo za odkup kuluka preko te starosti — do smrti, in da morajo kuluk plačevati tudi državne uradnice in upokojenke navzlic temu, da velja obveznost za osebno delo na nedržavnih cestah samo za moške.

Prizadeti so se že mnogo trudili, da bi tako očitno krivico odpravili, toda nalezeli so na gluha ušesa in trda srca. Neke obljube so jim pač delili, ki so pa ostale samo obljube, prazne besede ljudi, ki

jim ne moreš nikoli nič verjeti ne zaupati.

Pa kako preprosta je vendar pametna rešitev! Treba je samo črtati tisti nesocialni, nesrečni dostavek k zakonu o nedržavnih cestah, ki veli, da morajo državni nameščenci in upokojenci plačevati odškodnino za osebno delo tudi tam, kjer je osebno delo odpravljeno in nadomesteno s posebno doklado, kakor se je zgodilo baš v Sloveniji, in določiti kuluk, odnosno obveznost dela, koder je še v veljavi, za državne nameščence in upokojence samo do njih 60. leta starosti in sa-

IZJAVA

Prejeli smo to »Izjavo« in jo radi objavljamo. Upamo, da s tem služimo resnici in pravični stvari. (Op. uredništva).

V »Edinosti« z dne 13. maja 1939., št. 19, na strani 3. je priobčen v drugem, tretjem in četrtem stolpcu članek učitelja g. Lojzeta Zupanca »Še o slovenskem učitelju«. V tem članku, na katerega nimam namena odgovarjati, pa so med drugim trditve, ki se jih čutim dolžnega pojasniti. Avtor navaja tudi:

»Vem za učitelja, ki ga je režim gmotno ubil in ga odstranil iz službe, ker je obstojala samo sumnja, da je storil malenkosten pregrešek. In to samo zato, ker ni bil pristaš režima. Vem tudi za učitelja, ki je bil pristaš režima, pa ki je otrokom razlagal stvari, zaradi katerih bi se moral citirati pred sodišče ter se tamkaj zagovarjati po zakonu o zaščiti države. On ni bil odstranjen iz službe... Kdaj se je to zgodilo, ni važno. Važno pa je tole: Koje prvi učitelj prišel k predsedniku organizacije, katere član je bil, in zahteval, da ga organizacija vzame v zaščito, je tju-beznivi predsednik dejal: »Dragi tovariš, ničesar ne more organizacija storiti zate, ker imamo v tvojem primeru zavezane roke.« — **Učitelj je iz organizacije izstopil.** (Masni tisk sem podčrtal podpisnik izjave.)

Gospod Zupanc je opisal primer nekega učitelja, ki ga oba prav dobro poznavam, čigar ime pa se čutim dolžnega zaenkrat zamoletati zaradi nefodne stilizacije članka. Opisal pa je primer tako, kot da bi temu učitelju organizacija storila krivico, ker mu ni priskočila v stiski na pomoč, zaradi česar je on tudi izstopil.

Izjavljam, da organizacija z ozirom na svoja načelna stališča ne posega in ne more posegati v noben primer, ki se disciplinsko obravnava, če se vrši disciplinska preiskava v smislu zakonitih določil in se učitelju v preiskavi ne krati svoboda obrambe. Zato ima organizacija v vseh takih primerih vezane roke in je imela vezane tudi v primeru, ki ga učitelj g. Zupanc ni hotel imenoma navesti. Vse to prav dobro ve tudi avtor članka, ki je bil več časa funkcionar v učiteljski organizaciji. Dalje avtor članka namerno izpušča, da je dotični učitelj vendar dobil vso tisto zaščito, ki mu jo je organizacija v njegovem primeru mogla nuditi, t. j. obširen material za obrambo.

Navedba, da bi bil neimenovani učitelj

mo za moške, kakor je določeno za vse druge državljane.

Za tako pametno rešitev ni treba mnogo razuma, še manj pa dela. Treba je samo nekaj dobre volje in modre uvidevnosti, nekaj socialne pravičnosti in malo več čuta človečanske odgovornosti.

Dotlej pa veljajo napisane besede: **Uslužbenski kuluk je posebnost Slovenije** —

Sotliski.

izstopil iz organizacije zato, kakor navaja avtor članka, ni resnična. Pač pa je res, da je dotični član izstopil, ker več njegovih prispevkov osebnega značaja »Učiteljski tovariš« ni objavil. Vzrok izstopa tega člana je razviden iz njegovega lastnega pisma na učiteljsko organizacijo.

Ako bi avtor članka g. Lojze Zupanc kakor koli ponovil svoje trditve in napade, se bom čutil prisiljenega v obrambo ugleda učiteljske organizacije kakor tudi v obrambo položaja, ki ga sam zavzemam v učiteljski organizaciji, izpregovoriti konkretnije in objaviti prav vso korespondenco med dotičnim učiteljem ter učiteljsko organizacijo in njenimi funkcionarji.

V Ljubljani dne 17. maja 1939.

Metod Kumelj

predsednik JUU-sekcije za dravsko banovino v Ljubljani.

Kriminaliteta in časopisi

O tem važnem poglavju je »Edinost« že poročala. Oglejmo pa si ga še enkrat s posebnim ozirom na naše narodne kulturne probleme.

Kakor v tujem, tako prevladuje tudi v našem časopisju povsem nesprijemljiv način poročanja o različnih zločinih. Časopisi polnijo s temi vestmi cele stolpce, nekateri novinarji pa kar tekmujejo, kdo bo dal svojemu poročilu najbolj krvav naslov. Podrobno opisujejo vse potankosti umorov in tatvin, čisto pristavljajo svoje komentarje na dvomljivo vreden način in skušajo storjene zločine prikazati v kar najbolj senzacionalni luči. Pri tem pa se ne vprašajo, ali pa pozabljajo, kakšne naloge bi moral zasledovati vsak časopis in kakšne posledice bo rodilo tako poročanje. Kajti »krvave« vesti so čisto najprivlačnejši del časopisa. Ljudje hlastno požirajo, kar se je oblikovalo v glavah s fantazijo prežetih novinarjev; hlastno srkajo vase vso gnusobo zločina in če ni opisan na dovolj rafiniran način, se nikakor ne zadovoljijo. S tem jim pa vprav takšne vrste poročila posredujejo hrane za njihove najnižje instinkte, kar kajpada ne more vplivati ugodno. Mnogi slučajji, da so kino, detektivska ali časniška poročila zavedli zlasti mlajšega človeka v takšen ali drugačen pregrešek nasproti človeški družbi in njenim zakonom, so nam znani. Zato vemo, da so baš ti činitelji dali človeku že marsikdaj spodbudo za uveljavljanje raznih ganov, ki bi

Ali propada slovenska vas?

KONEC

JOŽE KERENČIČ

Carine, takse, trošarine so najugodnejši pogoji za propadanje vasi. Potem monopoli, privilegirana proizvodnja in drugo. Samo nekaj primerov:

Trošarina na vino znaša pri nas 2 do 3 din od litra, kmet vino proda v ugodnem slučaju po 4 do 5 din liter. S tem mora kriti vse pridelovalne stroške. Samo za galico gre na Slovenskem letno do 10 milj. din. Zavoljo zaščitnih carin je naša galica izredno draga. In kje je vračunano obdelovanje ter vsi posredni stroški. Kmet za liter vina prejme 4—5 din, na trošarini pa oblasti dobe po 2—3 din. Kakršnakoli nova obremenitev na kmečke pridelke pride, jo zvale na rame najšibkejšega, kmeta samega.

Ali pa sledeče: Kmečko ljudstvo mora proti raznim kužnim boleznim dati cepilno živino. Za proizvodnjo cepiva imajo monopol neke tovarne. Proizvodnja 1 litra cepiva (seruma) stane 75—125 din, prodajna cena pa je 500—850 din za liter. Vsako leto pa pogine pri nas ogromno živine za kužnimi boleznimi.

Potem razni monopolni proizvodi, kakor sol, petrolej, žgalice, sladkor. Kdor ni sam občutil, ne ve koliko skrbi povzroča ljudstvu nabava tega in koliko po-

manjkanje vlada v tem. V celih predelih je v rabi vtihotapljeni saharin itd.

Take in podobne primere bi našteval neizčrpno.

Vidimo torej, da je nebroj pogojev za propadanje slovenske vasi. Vsi ti pogoji ustvarjajo sledeče zakonitosti v razvoju slovenske vasi:

Kmečko gospodarstvo, slovensko-kmečki dom bolj in bolj slabi.

Večje gospodarstvo lažje zadosti potrebam doma in lažje več pridelava za prodajo.

Manjše gospodarstvo (in teh je večina) ne more v zadostni meri zadostiti potrebam doma, ker nima dovolj zemlje, da krije pomanjkanje na eni strani, mora več in več gotovih pridelkov prodati in to prečesto po ceni, ki je nižja od proizvodnih stroškov, čisto mora delati čisto zastoj. Primanjkajaja pa v zadostni meri ne more kriti in to povzroča ponovno slabitev gospodarstva, tako še bolj oslabilno gospodarstvo zamore v še manjši meri zadostiti potrebam doma, še manj zamore prodati, potreba po prodaji pa je enaka odnosno celo večja, kajti vedno večje so neposredne in posredne dajatve, in vedno manj blaga dobi za gotovo ko-

ličino pridelkov. (Tu opozarjam na padanje cen in na tkzv. škarje!) Vedno manj pridelkov zamore prodati, a za isto količino dobi vedno manj izdelkov in drugih, za življenje nujnih potrebščin.

Možnosti preživljanja se vedno bolj zožujejo.

Kaj umljivo je torej, da se je slovenska vas bolj in bolj zadolževala. Bila so leta, ko je bilo možno dobiti kredit. Kmečko ljudstvo se je zadolževalo vso povojno dobo. Večina kredita je bila porabljena za zadostitev vsakodnevnih potreb, za živila, ki jih gospodarstvo ni v dovoljni meri pridelalo, za obleko, za vzdrževanje poslopij, za kritje pri raznih nesrečah pri ljudeh (boleznih), pri živini, ob naravnih katastrofah, ko ljudstvo od nikoder ni deležno podpore. Nadalje so bila posojila izrabljena za kritje raznih javnih dajatev, v občutni meri za dote otrokom, le v mali meri pa so posojila služila izboljšanju gospodarstva. Tega kmet ni zmožel, v občutni meri pa tudi ni znal. A to ni zgolj njegova krivda, temveč celotnih družbenih prilik in institucij, ki družbo vo dajo. Kmetova subjektivna krivda je v prvi vrsti, da je dajal otrokom visoke dote, ki jih dom po svoji slabi gospodarski moči ni prenesel. Mnogo dot je bilo izplačanih iz posojil, ali pa kar vknjiženih na posestvo in te vknjižbe predstavljajo visok delež v vsoti dolgov slovenske vasi in sicer med dolgovi privatnikom, ki

Naša diplomacija v luči statistike

se sicer ne mogli tako jasno in aktivno povzpeti na površje ter k delovanju.

Ce pa je to res, pa pisanje časopisov nikakor ni v skladu z njihovo prvenstveno nalogo. Časopisi prihajajo med najširše plasti naroda in imajo namen, ljudi seznanjati z dogodki, ki se vršijo v svetu in jih navajati k pravilnemu gledanju ter presojanju različnih življenjskih vprašanj. Takšna je njihova naloga vsaj v načelu, torej vzgojna. Vzgoja naroda pa bi morala biti čim najbolj pravilna, kajti tu gre za široke množice, ki bi ne smeje živeti v slepoti. Razumljivo je, da je to vsaj v gotovih stvareh nemogoče. Skoraj vsak časopis je organ neke stranke in vsaka stranka bi hotela prikazati ljudem svetovni nazor tako, kakor ji najbolj prija in kakor se najbolj strinja z njenim političnim programom. Zato piše ta ali oni časopis svoj politični oddelek v smislu svojih gledanj in utegne torej nek politični problem gledati bolj ali manj objektivno. Spomnimo se samo naših domačih političnih ali pa tudi svetovnih političnih razpravljanj v našem in prav tako v velikanski večini tujega časopisja. Kdo bi kateremu še verjel? Prečitati moramo po navadi več, po smeri različnih časopisov, da si moremo ustvariti vsaj približno pravilno sliko; to pa je dosegljivo le poedinim intelektualcem, nikakor pa ne širokim plastem, ki niso niti dovolj izobraženi, da bi si mogli na ta način ustvarjati pravilne sodbe, niti nimajo za to dovolj razpoložljivih sredstev. Že politične zmotne, v katere privede svoje čitatelje ta ali oni časopis, utegnejo povzročiti nedogledne posledice. Povprečen čitatelj se namreč zadovolji s tem, kar čita v svojem listu in to vse je zanj, kakor sveto pismo; vse te vesti razširja, kakor da bi bile njegovo osebno, na temelju resničnega prepričanja nastalo mnenje. Na ta način utegne zabresti v usodne zmotne, ki bodo v življenju naroda ter narodov odjeknile skrajno neugodno.

Enako, kakor v politične, tako utegne zavajati časopis tudi v druge zmotne. Pristranski kritik bo vcepil čitateljem pristransko sodbo o vrednosti nekega tvorca ali kulturnega pojava, senzacionalni poročevalec zločinov bo prikazal ljudem zločin prav obratno, kakor bi ga prav za prav moral: v vsej njegovi banalni nagoti, v luči tiste slasti, ki draži razburljive strani človeških gonov in jih sila k posnemanju, namesto, da bi jih vzgojno prešel kot človeka nevedno dejanje. S te strani so takšna poročila nedvomno v snovi pogrešna in naravno silijo k temu, da jih kulturni svet obsodi in proglasi kot škodljiva. Zato je razumljiv pokret, ki se že dolgo vodi v inozemstvu, da bi se zabranil takšen način poročanja v časopisih in da bi se enako zabranilo izvajanje filmov, ki po nepotrebnem vzbujajo škodljivo dejstvom človekove fantazije. Tak pokret nikakor ne spada k tistim »moralnim prizadevanjem«, ki jih zaradi namišljene ali tudi resnične »pre-moralnosti« odklanja vsak pameten človek; zaradi iskrenih vzgojnih namenov je namreč utemeljen in zahteva, naj dnevno časopisje kot javni vzgojni činitelj nudi občinstvu čim pravilnejšo sliko o katerem koli življenjskem pojavu. S tem pa zahteva, da tudi kriminaliteta dobi v očeh ljudstva pravilno vzgojno lice.

d.

»Edinost« prinaša zdaj pa zdaj poučne številčne ali statistične podatke o ustroju naše javne uprave, o našem narodno-gospodarskem življenju i. dr. Danes prinašamo nekaj številčk o naši diplomaciji, torej v glavnem o osebah, ki po nek-kih določenih, mednarodno priznanih pravilih neposredno ali posredno občejujejo med našo državo in tujino. Diplomati — beseda je izposojenka iz grščine — je zastopnik svoje države v tujini. Diplomatično je vse, kar zadeva diplomacijo v splošnem. S to besedo pa tudi v vsakdanjem življenju označujemo posebno previdno ravnanje v prizadevanjih za dosego nek-kih posebnih smotrov — po ovin-kih. O kakem prebrisanem prekanjencu pravijo v lepši družabni obliki: Ta človek je dober diplomat! Kako ti je diplomatičen! Prava diplomacija pa je zelo odgovorna zadeva in, kakor razlaga vsak

boljši slovar, obenem znanost o mirovnem medsebojnem občevanju držav in njega oblikah. Za priučitev in privzgojitev, od-odnosno za posredovanje take vede služijo knjige in učilišča, prave visoke šole, n. pr. diplomatska visoka šola v Parizu in drugod. Za ustrojstvo državne diplomatske službe je pristojno zunanje ministrstvo dotične države.

»Hrvatski glasnik« v Splitu je nedavno priobčil statistiko o diplomatski službi Jugoslavije po uradnih podatkih od 1. aprila t. l. Po tej statistiki šteje naša država 24 poslaništev, deluje pa za enkrat samo 20 poslaničev. Od teh 20 poslaničev je 15 Srbov, 4 Hrvatje in 1 Slovenec. — Jugoslavija ima nadalje 28 konzulatov, to so uradna zastopstva naše države in soroj-žakov v tujini predvsem v trgovskih zade-вах, in prav toliko konzulov, od katerih je 22 Srbov, 4 Hrvatje in 2 Slovenca.

V našem ministrstvu zunanjih del je 215 diplomatskih uradnikov s sledečimi čini:

Čin	Srbi	Hrvatje	Slovenci	Sk.
Poslaniški čin	22	4	1	27
Načelniki, generalni konzuli, svetniki in konzuli	66	15	5	86
Nižji diplomatski uradniki s sekretarskim činom	54	7	2	63
Pisarji in pripravniki	31	5	3	39

Skupaj: 173 31 11 215

Naša država je torej imela na dan 1. aprila letos v zunanji diplomatski službi razen številnega pomožnega osebja — 20 poslaničev in 28 konzulov, v minist-rstvu zunanjih del samem pa 215 urad-nikov, skupaj 263 uradnikov. Od le-teh je bilo 210 Srbov ali 80%, 39 Hrvatov ali 15% in 14 Slovencev ali 5%.

Počkov.

Ali imamo res preveč ljudi v intelektualnih poklicih?

Večkrat čujemo koga reči: »Preveč je zdravnikov, advokatov, učiteljev, uradnikov...« Mnogo ljudi v mestu in na de-želi tako misli v svojem površnem gle-danju na svet. Treba je le malo manj du-ševne lenobe in prav malo globljega gle-danja, pa vidimo, da ljudi v intelektual-nih poklicih — to je tistih ljudi, ki so do-vršili univerzo ali kako strokovno šolo, ki se konča z maturo — ni preveč. Na-sprotno: premalo jih je. In tako dolgo jih bo premalo, dokler bo le še en kočar v najtežje dostopni vasi in le še en de-lavec v predmestju ostal v boleznih brez zdravniške pomoči, dokler bo še moral učiti učitelj v enem razredu po 60, 80 in še več otrok, dokler bo še kje siromak, ki potrebuje pravno zaščito in nasvet, pa ne more daleč v mesto k advokatu, pa tudi denarja nima in tako kuha jezo in maščevanje na soseda.

Rekel bo kdo: vse to je res, toda revež ne bo mogel poklicati zdravnika in ne bo mogel k advokatu, pa če jih bo še toliko! Edini odgovor na to je: država bo mora-la poskrbeti in tako organizirati zdrav-niško pomoč in pravno zaščito, da bo na razpolago vsakemu, ki je je potreben. Kakor je ljudska šola dostopna vsem, tako mora postati tudi zdravniška in pravniška pomoč.

Nekateri zdravniki so sami sprožili to vprašanje, tako med drugimi dr. Štampar, ki je bil pred osmimi leti predčasno upo-kojen kot načelnik v ministrstvu za ljudsko zdravje in socialno politiko, pa je odšel potem na Kitajsko organizirat zdravniško pomoč. — Ti zdravniki so za to, da plačuje vse zdravnike država in jih namesti po državi, da bodo brez-plačno zdravili, dajali nasvete, raziskova-li higijenske razmere, nadzorovali gradnje vodovodov, gnojnih jam itd. Skratka, tak zdravnik bi moral biti javni delavec v najširšem pomenu besede kakor sta župnik in učitelj. Pri svojem delu bi pa moral ostati gospodarsko neodvisen, da mu ne bi bilo treba iskati nagrad in se bati preemstitve in drugih takih lepih obi-čajev.

V majhni meri se to že izvaja. Revež

more dobiti zastoj advokata, ve pa tudi to, da je razlika med advokatom, ki ga plača in med tistim, ki ga ne plača. In ta razlika bo še tako dolgo, dokler bo od-visen advokat od svoje klijentele, ki ji bo gotovo bolj stregel kakor revežu, ki mu je določen. — Na pravi poti novega gle-danja na naloge inteligentnih poklicev so n. pr. protituberkulozni dispanzerji, ki imajo dolžnost preiskati vsakega, ki to želi. Vzor takega dela je dispanzer v Ce-lju, kamor se zatekajo meščani, delavci in kmetje iz daljne okolice.

Tako kakor z zdravniškim je z vsakim

Za odpravo brezposelnosti!

V neznosnih razmerah, pod pezo brez-poselnosti se prebija tisoče naših delav-cev. Rojeni so na tej zemlji, usojeno jim je skupno življenje z nami, pa jim ni da-nega mesta, kjer bi se lahko uveljavili v okviru družbene povezanosti.

S tem v zvezi pa je opaziti tudi mnogo krivih pojavov, ki zajemajo neveselo po-dobo naših mest, trgov in vasi. Res, velik del brezposelnega delavskega proletari-jata živi in se prebija v pozabljenosti in prezrtosti od vsakogar. Zdravi so, zmo-žni so dela. Izučili so se kakorkoli — dela ne dobe. Prestradali so se (z do-mačimi vred) do kruha, ko bi pa imeli pravico seči po njem — ga za nje ni. In če je družinski oče in se gnete z ženo in otroki v tesni izbici, če ne že v baraki, ali brlogu — je to do konca obupno. In kaj sedaj? Za življenje so samo tri poti: delo, beračenje in tatvina. Dela ni — torej najprej beračenje. Ali ne čutimo vsi, da je beračenje in prosjačenje za zdravega in dela zmožnega človeka sra-mota? In da je ta sramota za človeško občestvo, ki to trpi in pusti ter mirno gleda, trikratna sramota! Upravičeno pravi kmečka modrost: »Komur je leta in dan jezdarila beraška malha na plečih, ne bo nikoli več delal!« Iz najboljših lju-di nam je brezposelnost že rodila lenuhe in postopače, nasilne in grozeče in če-stokrat pokazala pot mladini, kako se

intelektualnim poklicem. Čas bo prinesel tudi vprašanje preureditve njih dela tako, da bo služilo ljudstvu, da bo mogel in-telektualni delavec neodvisen od bogate klijentele služiti le narodu.

Le nekaj številčk nam pokaže, da smo še daleč od tistega števila zdravnikov, ki nam je potrebno. Zdravnikov je v Jugo-slaviji okrog 5.800, od teh na podeželju okrog 750. Čeprav je v naši državi kmeč-kega prebivalstva nad 80%, ima to le okrog 13% zdravnikov. V mestih pride en zdravnik na 400 do 750 prebivalcev, na podeželju pa en zdravnik povprečno (v vsej Jugoslaviji, v Sloveniji je gotovo razlika manjša) na 17 tisoč prebivalcev.

-ski.

brez dela živi — od ulice in trkanja na vrata. Da je od vsega tega gorja in tatvine in ropa samo kratek korak, nam dovolj jasno pove in razodeva kriminalna statistika zadnjih let. Ta pogubonosni val zajema vedno večji obseg, da nam stopa pred oči resno vprašanje, kaj še sledi?

Pa miloščina — kaj nam prinaša ta? Dandanes se organiziranih milodarov raz-delja na milijone. Za koliko milijonov je pa še tistih skritih, od kljube do kljube nabranih darov. In kaj se je doseglo? Nič. Delomrznost raste, brezposelnost se množi in zajema vedno večji obseg. Pro-sjačenje se spreminja v grožnje, izsilje-vanje, tatvine in rope, a denar nima ce-ne, troši se pogosto za pijanstvo in raz-vratnost.

Kaj pa prinaša bednostni fond? Niti za eno leto ni zadoščala vsota 24 milijonov dinarjev. Denar se je potrošal za neplo-dne podpore. Tozadevna uredba se ni izvajala po pravih poteh, ker ljudje z le-pimi in visokimi dohodki, pa tudi podje-tja niso ničesar prispevala. Zaradi brez-poselnosti trpi ves narod, za to bi naj tudi ves narod pomagal na način, ki bi omejil to našo hibo. Pomoč v tem pravcu bi naj bila v obojestransko zadovoljstvo, da bo delavec kruha vesel, ne pa, da ga bo sram. Minimalne mezde delavcem je treba določiti na pravičen način! Važno je, da naša vlada skrbi za izvoz in ga podpira. Druge države dajejo lepe pro-cente na fakture za izvozno blago, da zmagujejo konkurenco in da imajo doma ljudje zaslužek. Pri nas pa mora izvoznik plačevati carino! Kako naj konkurira? In kriza v naši tekstilni industriji vidno ve-ča brezposelno rajo. Kam bodo šli toliki brezposelni, ako se še bolj razmahne?

Nujno je potrebno, da se oskrbi delo. Dela morajo biti plodonosna, ne pa le koristi poedincev. Ceste, močvirja, regu-lacije rek, delavske hiše, melioracije in obnova vinogradov, čiščenje šum in go-zdov. — Dela več ko preveč. Za vse to pa je treba sredstev — treba jih je najti in porazdeliti na pravilen način v blagor skupnosti. Denarja za ta dela pa ni mo-goče priveržati. Tukaj bi naj nastopila oblast, ki naj na najpravičnejši način zbe-re to pri dajatvah za zaposlitveni fond, ki bi bil pod javno upravo in nadzor-stvom. Gotovo smo še daleč od tega, a vkljub temu ne smemo pozabiti pomena, ki bi ga dala ta izvedba podprta od obla-sti. Brez razlike je treba priveržati tiso-čih nesrečnikov do zaslužka in kruha — pa ne več s suhimi podporami. Podpora se mora zaslužiti tako, da bo v korist splošnosti, da pa bo tudi zadoščala živ-ljenskim potrebam poedinega brezposel-nega delavca. Pa tudi te vrste delamr-zneži ne smejo biti prezrti, ker ti so na-ša največja preizkušnja. Teh pa ne v za-por, ampak treba jih je zbrati, za kar bi bile primerne graščine, kjer jih je treba zaposliti na polju, gozdu, travniku itd., tam bi morali imeti pouk in zabavo, od-

po statistiki iz leta 1932. štejejo polovico vseh kmečkih dolgov, okoli 500 milijonov dinarjev. Večino te vrste posojil pa pred-stavljajo dolgovi vaškim trgovcem in raznim oderuhom. — Gotovo, del dolgov je nastal tudi iz malomarnosti, pijančeva-nja, lišpa in pod., a nikakor ne dosega vsote, kakoršno ljudstvu očitajo oni, ki tožijo nad njim, češ, da se je v novodo-bnem duhu čisto skvaril, in ga kličejo nazaj k tradicijam, k domači nošnji, k tr-pljenju na grudi z ljubeznijo pradedov, k zadovoljstvu z življenjem, kakršno pač je.

Najbolj so zadolžena mala kmečka go-spodarstva. Ta so posojila dobesedno zajela. Vsi kmečki dolgovi po stanju leta 1932. so znesli toliko, da je na posamezno zadolženo kmečko gospodarstvo v ve-likosti do 10 ha pripadlo povprečno 15 tisoč din, zemlje pa povprečno tri in pol ha, na posamezno delovno moč na teh gospodarstvih zemlje nekaj čez 1 ha dol-ga pa skoro pet tisoč din na posamez-nega človeka (všteti tudi otroci in star-ci) pa zemlje približno pol ha, dolga pa približno dva tisoč petsto din. Pri večjih gospodarstvih pa je odpadlo na posamezno osebo povprečno skoro pet ha zemlje, a le nekaj nad 6 tisoč din.

To stanje od leta 1932. se do danes bistveno ni spremenilo, plačane so bile deloma anuitete prvih obrokov odplače-vanja. Da so jih plačali, so mnogi dolž-niki segli v gozdove (več kakor tretjina kmečkega ljudstva sploh nima gozdov!)

in začeli prodajati les, ki ga prej nikoli niso prodajali, ker ga za prodajo ni bilo dovolj. Tudi zdaj ga ni, redkim pa je bil gozd zlata rezerva in ta rezerva zdaj pa-da, tako na primer v severovzhodni Slo-veniji prodajajo hrastov les v velikih množinah, izvažajo se v Nemčijo za kopi-ta z puške in za izdelovanje celuloze v vojne svrhe. Samo poglejmo širom Slo-venije po železniških postajah, vidimo skladovnice lesa, kjer ga prej nikoli niso nakladali. Množice kmečkega ljudstva pa so pri tej prodaji goljufane, nikoli niso imele opravka z lesno trgovino, ne znajo izračunati kubičnine, prodajajo kar po-čez in tako občutno pod dnevno ceno. In kaj bo, ko lesa več ne bo na prodaj, in kaj bo z onimi, ki nimajo ničesar pro-dat?

Iz vsega gornjega je razvidno, da slo-venska vas propada in to občutno ter naglo. Propada gospodarsko, propada pa tudi duhovno. Vedno več je onih, ki jih razmere tirajo stran od zemlje, naj dom in zemljo še tako ljubijo, vedno manj je možnosti najti drugje več kruha, tisoči so vrženi nazaj na vas. Vedno več je med ljudstvom pohlepa, rojenega iz pomanj-kanja, drug se skuša okoristiti na škodo drugega, ga ogoljufati, če je le možno, in vedno več jih je na naši vasi, ki sku-šajo vsak zase ohraniti svoj prostor z vsakimi sredstvi, pa tudi z zločini. A zad-nji vzroki tiče v gospodarskem propada-nju vasi.

Kljub toliki prosveti, kljub šolam in kljub cerkvenim ustanovam, česar vsega

je na Slovenskem mnogo, se dogaja, da je ljudstvo brez moči tudi tam, kjer bi se lahko pomagalo, tako, da n. pr. mnogo ljudstva, ki prodaja pridelke na težo niti ne pozna decimalne tehtnice, ne ve ra-čunati itd., a to ne le starejši, nego tudi mladina, in to ljudstvo lahko po mili vo-lji goljufajo razni mešetarji, ki se na svoj način skušajo preživljati ob zemlji. S te relacije motrena je našega ljudstva pro-svitljenost kaj trhla.

V preteklosti se je slovenska vas ohrani-la zavoljo svoje patrijalhalnosti. Danes ob in zavoljo ostankov te patrijalhalnosti propada. V tem propadanju se rušijo ostanki patrijalhalnosti same. Kaj bo zra-slo na teh razvalinah? Ali množica bera-čev in razdivjancev ali pa ljudstvo, novo ljudstvo, novo jedro slovenskega nara-da? To je vprašanje, ki visi nad vsemi nami in tu je tehtnica naše bodočnosti ali pa propada. A zdraviti je treba pri korenu, pa naj to zahteva še take žrtve. Zemljo dati v roke izključno onim, ki jo obdelujejo, načrtno organizirati pride-lovanje, ustvariti zemljo rodovitnejšo itd. Tu pa je dela za vzgojitelje, da bodo odkrivali v ljudstvu spoznanja, oral ledino k napredku, je dela za agronome in za druge, ki čutijo odgovornost za našo bo-dočnost ali naš propad.

Vzroke, ki silijo v propad, je treba od-straniti, pa bodi cena kakršnakoli. To je v zadnjih mesecih, ko je slovensko ljud-stvo v svoji nevolji z nevarnim nemirni prislusnilo dogodkom v naši soseščini, postalo nujno in odločilno.

Gospodarstvo

Plodonsnost in bodočnost poljedelstva

Težke prilike, v katerih živi slovenski kmet, je razumljivo, da silijo najrazličnejše delavce in gospodarstvenike k proučevanju, kako povečati donosnost naše poljedelstva in mu tako zajamčiti lepšo bodočnost. Ker so ljudje različnih misli in gledanj, prihajajo tudi gospodarstveniki z različnimi nazori. Dele se mnenja teoretikov in praktikov; oboji pa se delijo zopet dalje.

Govoriti o donosnosti našega poljedelstva bi bilo odveč, ker vsi poznamo njegove razmere in stanje. Vprašanje, ki ga je treba rešiti je: kako zagotoviti našemu poljedelstvu večjo plodnost in boljšo bodočnost?

Prvo vprašanje, ki nastane je, za katere poljske kulture se bomo odločili. Posebno važno in rešitve nujno je danes, ko nam svet konkurira in skoro povsod onemogoča dostop na trg. — Po legi in sestavi naše zemlje, ki jo moramo poznati vsi, je jasno, da se ne bomo odločili za žitarice. Te bomo gojili le za domače potrebe kmeta. Čisto naravno je, da se bodo okoličnice mest odločile za zelenjavo, krompir in vse druge potrebe, ki jih zahteva mesto. Nekateri predeli Slovenije so kot nalašč ustvarjeni za razne poljske kulture okopavin, medtem ko žitarice le malo kje res dobro uspevajo. — Dolžnost kmetijskih strokovnjakov je, da vso Slovenijo tako prouče in nato naj izrečejo svoje mnenje o tem, katere poljske kulture naj goje posamezni kraji. Na podlagi ugotovitev kmetijskih strokovnjakov naj bi se pričelo s sistematičnim širjenjem posameznih poljskih kultur.

Druga nujna potreba je, da se dvigne način obdelave zemlje. Tu nastopi tista kritična točka, kjer se mnenja teoretikov in praktikov tako križajo. Mnogi naši kmetijski strokovnjaki, priznani in nepriznani, zavzemajo stališče, da je kolektivna obdelava zemlje, t. j. poljedelstva, naj-

ugodnejši način, ki bi res mogel prinesiti kmetu in poljedelstvu lepšo bodočnost.

Poglejmo, ali je temu res tako? Skupno obdelavo zemlje bi bilo nujno potreba izvesti tudi skupno lastništvo zemlje. Kajti človeka, ki bi obdeloval nekaj, kar ni njegovo za drugega, žal ne najdemo. Tako bi imeli kljub morebitnim strojem in gnojilom slabo obdelano zemljo. Najlepši primer je Rusija. Po številnih strojev in uporabi umetnih gnojil, bi človek pričakoval veliko večjo poljedelsko proizvodnjo, kot pa jo ima danes. To so mi potrdili zlasti češki kmetijski strokovnjaki, ki so se o stanju ruskega poljedelstva na mestu prepričali. Kljub tej senčni strani, pa ne more nihče izpodbiti napredka ruskega poljedelstva, ki bi bil lahko še večji.

Ameriška veleposestva slone, kot pravi g. Ra sam, na kapitalističnem sistemu in takega si mi ne želimo.

V človeku, zlasti pa še kmetskem, je preveč osebnih nagnenj, ki jih pred skupnostjo, v tem primeru kolektivno obdelavo zemlje, ne more premagati.

Res, veliko škoduje našemu poljedelstvu razkosanost zemlje. Zato bi bilo nujno potrebno, da se čimprej izvede parcelizacija zemlje, ki bi imela za našega kmeta nedogledne koristi.

Da se dvigne naše poljedelstvo in poveča njegova plodonsnost je potreba, da se dvigne splošna kmetijska izobrazba, kredit, strojno, nabavno in prodajno združništvo. Strojne zadruge bi omogočile skupno uporabo strojev, nabavne nabavo umetnih gnojil, semen in ostalih pripomočkov, ki so za poljedelstvo potrebni. Prodajne zadruge pa bi omogočile kmetu po primerni ceni vnovčiti pridelke. O potrebi kredita, ki je danes za kmeta izgubljen, pa je tudi odveč govoriti.

J. Udovič.

Hrvatsko gospodarstvo na razpotju

Ustanovitev samostojnih gospodarskih zbornic na hrvatskem področju — Zahteva po lastnih državnih denarnih zavodih

Sporedno z razvojem vprašanja sporazuma med Srbi in Hrvati so začeli hrvatski gospodarski krogi akcijo, ki ni nič manj važna kot politična plat tega najvažnejšega notranjega problema Jugoslavije. Hrvati ne zahtevajo nič več in nič manj kot popolnoma samostojno gospodarsko življenje, v katerem vidijo edini izhod iz sedanjega kritičnega položaja. Bljžnja bodočnost bo pokazala dalekosežnost sobotnih sklepov najvišjega predstavništva hrvatskega gospodarskega življenja.

V Zagrebu so se sestala predsedstva in tajništva vseh osmih gospodarskih zbornic na hrvatskem področju, t. j. zbornice za trgovino, za obrt in za industrijo v Zagrebu, za trgovino in industrijo ter za obrt v Osijeku in Splitu in končno skupna trgovska, obrtna in industrijska zbornica v Dubrovniku. Po daljši razpravi je bilo izdano poročilo, ki pravi med drugim:

Gospodarske zbornice na hrvatskem področju se smatrajo kot popolnoma samostojne institucije in predstavnice hrvatskega gospodarstva. Te zbornice imenuje poseben stalni medzbornični delovni odbor, ki ga tvorijo predsedniki vseh osmih zbornic in ki določa smernice skupnega gospodarskega dela in enotnega nastopanja. Hrvatske zbornice ne bodo več zastopane na državnih zborničnih konferencah, ker to po njihovem mnenju nima smisla, in ker se merodajna mesta itak ne ozirajo na želje in sklepe gospodarskih predstavništva. Vendar pa ostanejo hrvatske zbornice še nadalje v tesnih odnosih z ostalimi zbornicami v državi, ker žele, da še složnejše nastopajo za skupne gospodarske interese prebivalstva.

Nadškof dr. Šarić o poslanstvu kat. duhovnika

V številki 17. »Edinosti« od 29. aprila t. l. smo opozorili na glasilo sarajevskega nadškofa dr. Šarića »Katolički tjednik«, ki odločno zahteva, brani in dokazuje pravo poslanstvo katoliškega duhovnika, katero ni, ne more in ne sme biti izven Cerkve. Zdaj prinašajo neki listi iz številke 17. »Katoliškega tjednika« sledeče besede nadškofa dr. Šarića:

»Duhovništvo ni ustanovljeno za službo niti državi niti narodnemu gospodarstvu niti omiki niti znanosti. Zmeraj je najbolje, če se ohrani mejna črta med

klerom in laiki, med Cerkvijo in posvetnimi ustanovami. Kjer se na to ne gleda, pride prej ali slej do napetosti v škodo Cerkvi in ljudstvu. Duhovniki smejo in morajo biti tudi narodni delavci, ali zmerom le v drugi vrsti, brez vodstvene odgovornosti in brez profesionalne zaveze. To je področje laikov. Nihče ne more biti isti čas apostol in svetovnjak.«

Počkov.

Začetek gradbe jadranske železnice

Po tolikih letih čakanja in oklevanja, so v nedeljo vendarle začeli z deli pri gradbi severne jadranske železnice, ki naj po najkrajši poti veže Slovenijo z morjem. Železnica bo vodila iz Črnomlja ob dolenski progi Ljubljana—Karlovac do Vrbovskega ob progi Zagreb—Sušak in bo dolga 42 kilometrov. Proga je zamišljena kot del prvovrstne zveze Maribor—Zidani most—Sevnica—Trebneje—Črnomelj—Vrbovsko—Sušak, oziroma Vrbovsko—Ogulin—Split. Kasneje, kadar bodo sredstva na razpolago, se zgradi drugi dovoz Kočevje—Jadrč pri Vrbovskem, tako da bosta imeli direktno zvezo z morjem Gorenjska in Štajerska. Proga mora biti gotova v dveh letih in bo stala kakih sto milijonov dinarjev. Zamišljena je kot glavna proga prvega reda in ne kot lokalna, tako da bodo lahko po njej vozili tudi najtežji vlaki s hitrostjo, ki jo bodo dopuščale znatne strmice.

Znamenje za začetek dela je dal prometni minister dr. Spaho, ki je v okviru velike slavnosti kot prvi zasadil kromp v zemljo. Ljudstvo je zadovoljno, saj bo mnogo brezposelnih našlo tu skromen zaslužek. Načrte za novo železnico, ki je bila trasirana že pred par leti, sta napravila inženirja Klodič in Hrovat.

Nemško gospodarstvo

Nedavno je v Beogradu izšla knjiga »Osnove vojne geografije Nemčije«, ki sta jo napisala generalštabna majorja Đorđe Stanojlović in Slavko Bjelajac. V njej govorita o vojaški moči današnje Nemčije in o raznih faktorjih, ki vplivajo na njo. Tu nas zanima predvsem poglavje o nemškem gospodarstvu.

Najznačilnejše dejstvo o nemškem gospodarstvu je veliko pomanjkanje sredstev za prehrano industrijskih surovin.

Že v mirni dobi mora Nemčija uvažati najmanj 30 odstotkov sredstev, ki so potrebna za enoletno prehrano. V slučaju vojne bi se ta potreba po uvozu še bolj povečala, kajti domača proizvodnja hrane bi se zmanjšala za 50 odstotkov, ker bi delovne sile odšle na fronto, na drugi strani bi pa bile za vzdrževanje milijonske armade potrebne večje količine živil. Nemčija si skuša pomagati na ta način, da uvažajo čim večje količine kmetijskih pridelkov in si usvarja rezervno hrano. Kljub temu pa Nemčija brez zelo velikih težkoč ne bi mogla voditi vojne dalje kot eno leto.

Od važnejših industrijskih surovin manjkajo Nemčiji zlasti železo, nafta, baker in aluminij. Z lastnim železom krije Nemčija samo deset odstotkov potreb svoje industrije. Nafta (bencina), brez katere si ni mogoče zamisliti modernega vojskovanja, pridobiva Nemčija doma samo 5 odstotkov, ostalih 95 odstotkov pa mora uvažati in izda za njo letno čez 5 milijard dinarjev že v mirni dobi. Ravno toliko izda letno tudi za uvožen baker. Ves ta uvoz skuša Nemčija plačati z izvozom svojih tovarniških izdelkov in si prizadeva ta izvoz povečati na razne načine. Dosti je v Nemčiji samo premoga, kuhinjske soli in kalijevih soli. Samo glede teh surovin Nemčija ni odvisna od inozemstva.

Ker Nemčiji manjkajo surovine, jih skuša zamenjati z raznimi nadomestki. Ves nemški gospodarski načrt stoji v znamenju pomanjkanja surovin in skuša najti razna pota, kako temu odpraviti.

Predgovor tej zanimivi knjigi je napisal armijski general Dušan Simović, načelnik glavnega generalštaba.

P. Kl.

GOSPODARSKE VESTI

* V prometu s Češko in Moravsko je sedaj uveden privatni kliring. Narodna banka bo na podlagi vplačil uvoznika izdala izvozniku klirinške čeke, ki se bodo lahko na borzi prodajali uvoznikom češko-moravskega blaga. Po potrebi se bo enak promet uvedel tudi s Slovaško.

* Sadjarsko in vrtnarsko društvo za Slovenijo je imelo v Celju občni zbor, katerega so se udeležili delegati vseh podružnic, ki jih je sedaj 271 z 11.275 člani. Sadjarstvo in vrtnarstvo lepo napreduje in donošata znatne dobičke. Dela se na tem, da se ustanove v raznih krajih sadne kleti.

* Večje množine našega lesa je že začela v smislu sklenjenega dogovora uvažati Francija. Izvoz je sedaj bolj rentabilen, ker dovoljuje Francija posebne olajšave pri carinjenju. Interesenti naj se obrnejo do zavoda za pospeševanje zunanje trgovine v Beogradu, Ratnički dom, kjer dobe izvozna dovoljenja, brez katerih ne morejo naložiti vagona.

dih — in seveda tudi plačo. Banovina in država imata več takšnih graščin, pa tudi zasebniki. Sem bi se naj stekal delavski material in tukaj ga je treba usposobiti v res delovno ljudstvo. Koliko ljudi, ki bodo sicer sebi in drugim le v nadlego in skrb bi se otelo človeški družbi kot dobri člani; delo je prvi najnujnejši temelj za moralno življenje. Nad vse velika korist bi bila s tem pridobljena, kakor delavcem samim, tako tudi kmetu, obrtniku, trgovcu, pa tudi izobražencu. Koliko delovnih sil bi prišlo do zaslužka in kruha, ki so sedaj le v breme našega družabnega občestva. In ves denar bi ostal doma — naložen kot trden bogat kapital in večal splošno blagostanje. Iz tega vidika se obračamo na one, ki vodijo usodo našega narodnega in državnega življenja, da z roko v roki urede, kar se pri dobri volji in razumevanju ureddi da.

Rešujejo se naša življenjska vprašanja. Naj se ne prezre zevajoča rana brezposelnosti, ki jo je treba hitro zdraviti in ozdraviti še o pravem — toda skrajnem času!

R—h

Oj, te naše ceste, kakšne ste?

Naše obmejne kraje se je vseh 20 let zanemarljivo gospodarsko in socialno, to je bridka, a žal resnična ugotovitev. To zanemarjanje se pozna celo po slabih cestah, ki so v strašnem stanju, zlasti one, po katerih je dnevno velik promet z raznimi vozili od težkih tovornih avtomobilov do kmečkega voza.

Poglejmo samo banovinsko cesto Gor. Radgona—Ljutomer, v kakšnem stanju je. Ta cesta je zelo obtežena, kajti po njej se vrši dnevno velik promet. Iz Radgona vozi siatino dnevno po več težkih in izredno velikih tovornih avtomobilov iz Hrvaške. Ti tovorni avtomobili po svoji ogromnosti zasežejo kar vso cesto v širino in običajno tudi prenažno vozijo. Lahko si je predstavljati, kako takšna vozila pokvarijo cesto in kako se jim kmetijski vozniki na preozki cesti stežka ogibljujejo. Sploh se opaža brezobzirnost mnogih avtomobilistov in tudi motociklistov, ki kljub predpisani brzini blazno drve skozi vasi in ob ovinkih po tako razdrapani cesti. Tako se je že večkrat zgodilo, da je moral kakšen kmečki voznik zavoziti v jarek ker se dalje na desno ni mogel več ogniti. Torej več obzirnosti gospoda, ki imate avtomobile!

Povrnimo se k cesti Gor. Radgona—Ljutomer! Kakšna je? Vsa je razdrapano in kotanjasta. Cestarji sicer skušajo te kotanje sproti zasipati s prodom, a kaj, ko že naslednji avtomobil spet ves prod izmeče iz kotanj na travnike in njive v veliko veselje kmetom. Ob takšni priliki je kar celo bombardiranje kamenja izpod avtomobilskih koles, da je pešec celo v nevarnosti. Po slabem vremenu pa, ko so vse cestne kotanje polne vode, se spreminijo to v brizganje po več metrov na vse strani in gorje pešču ali kolesarju, če ga obleti takšen blaten tuš. Kaj je mar gospodi v avtomobilu njegova obleka! Njej se vendar nekam muditi!

Pri nas je cestni red ta, da se mora desno voziti in hoditi, prehitevati pa levo. O tem cestnem redu se mora celo otroke po šolah poučiti. Držati se ga morajo vsi, avtomobilisti, motociklisti, vozniki, kolesarji in pešci. Vprašanje pa je, če se lahko vsi navedeni strogo drže predpisanega cestnega reda pri slabem stanju ceste. Avtomobilisti in vozniki lahko, težje kolesarji. Zakaj? Iz razloga, ker so naše ceste navadno samo po eni strani gladke, koder lahko kolesar vozi, ne da bi se moral bati, da pri vožnji izgubi želedec. Tudi zgoraj navedena cesta ima iste nedostatke.

Nekaj časa sem, in to trikrat tedensko, nadziral pravilnost cestnega prometa takozvana cestna policija, ki kaznuje vsakega kršilca pravilnega cestnega reda. Mnogo ljudi ima na ta način že denarne globe, največ ubogi kolesarji. Globe se sučejo od din75.— naprej. Prav je, da se ljudi navadi na pravilno kretanje po cestah, samo . . . Kaj, samo? Samo to je na pačno, da se strogi cestni red uvaja na cestah prej, predno so iste tako popravljene in v takšnem stanju, da se po njih lahko vozi po obeh straneh. Za ceste vsake leto prispevajo kmetje, obrtniki, delavci, uradniki in pa od avtomobilov, motociklov in koles se pobere ogromno raznih taks, zato imajo ti pravico zahtevati, da se ceste končno spravijo v dobro stanje.

Torej gospoda, lotite se vendar temeljitega popravila cest, zlasti tu ob meji, ker so nam razdrapano ceste pred tuji v veliko sramoto!

Ivo Čeh.

ŠIRITE „EDINOST“

Naša mladina

Uspelo predavanje o mladinskem vprašanju

Pretekli teden je predaval na Tezmem pri Mariboru pod okriljem tamošnje »Vza jemnosti«, znani publicist Ivan Bratko o mladinskem vprašanju. Predavatelj se je pred vsem dotaknil socialnih prilik, v katerih živi slovenska mladina. Statistični podatki, ki jih je navajal, so nazorna slika težkih in celo obupnih razmer, v katerih dorasča Slovencem nov rod. Tako pravi statistika, da je 60 odstotkov slovenske mladine slabo in nezadostno hranjena, da 61 odstotkov mladine opravlja težka in zanjo neprimerna dela. Slabe socialne prilike so krive tudi, da je alkoholizem med mladino precej razširjen, da število nezakonskih otrok (posebno na Štajerskem) raste, da se kriminalni in prostitucijski širi med mladino celo izpod 14. leta itd. Drugo vprašanje, katerega se je predavatelj dotaknil, je vprašanje bodočnosti mladine. Vselj gospodarske anarhije in neprestanih kriz, ki zajemajo današnje gospodarstvo, ima mladina vedno manj izgleda, da si bo mogla izboljšati svoj socialni položaj na individualni način (vsak samo za sebe), zato mora mladina iskati načina in potov za trajno rešitev vse mladine kot celote iz socialne bede. A mladina si more kot celota popraviti svoj položaj le, če se zedini v enoten pokret s skupnim in jasno dolo-

čenim programom. Naloga današnje mladine ni le v tem, da pribori sebi lepo bodočnost, temveč v tem, da pripravi generaciji, ki pride za njo, boljše bodočnost, kot so drugi nje.

Po predavanju se je razvila zanimiva debata, v katero je poseglo več mladincev. Posebno zanimiva so bila izvajanja učitelja Ledineka o socialnem položaju tezenske mladine.

Razveseljivo je dejstvo, da je predavanje obiskala i delavska i intelektualna mladina in to za tak mal kraj v izredno lepem številu. Z veseljem torej lahko poudarjamo, da pada pregraja, ki je vedno ločila slovensko intelektualno in delavsko mladino. Vse kaže, da prihaja za slovensko mladino nova doba. Aktivnost delavske, kmečke, posebno pa še akademske mladine nam kaže, da je napredna, nacionalno in demokratično usmerjena mladina tista, ki je stopila na prvo mesto med slovensko mladino in ki daje ton vsej mladinski aktivnosti v Sloveniji.

Uverjeni smo, da ni več daleč čas, ko bomo lahko trdili, pa brez megalomanstva, da se je slovenska mladina osvobodila varuštva reakcionarnih političnih strank in da je vsa mlada Slovenija v enotnem mladinskem taboru. Ra.

Po obisku bolgarskih akademikov

Preteklost je zapustila slovenski mladini razen težke obremenjenosti političnih in kulturnih grehov tudi vzore in ideale naših velikih mož in ljudskih gibanj. Vendar mladina doslej še ni mogla prav čutili vsega pomena besed »slovanstvo«, »jugoslovanstvo« itd. Bile so besede, ki so v veliki stiski pomenile zmago v kljub vsemu narodno in socialno svobodo. Te besede pa postajajo od dne do dne polnejše, dobivajo svojo vsebino in pomen, postajajo spet geslo in svetla misel množic, predvsem pa mladine.

Vedeli smo, da so Bolgari tudi Slovani. Toda brata prav vzljubiš, ko spoznaš njegove težave, njegovo borbo, melodijo njegove govornice. In vse to je mogla spoznati mariborska mladina v nedeljo ob obisku bolgarskih akademikov, ki študirajo v Ljubljani in so pršli kot delegacija k ustanovitvi akademskega odseka Branibora v Mariboru.

Njihova pesem, besede: »Svoboda, ravnost, bratstvo!«, predvsem pa njih borbenost so dali besedam »velika Jugoslavija, ki je brez Bolgarov ni«, še-le polni pomen.

RAZNO

V nedeljo, 14. t. m. se je vršil v Celju zbor mladine J.R.Z. iz Slovenije. Listi so poročali, da je v mladinski organizaciji J.R.Z. za Slovenijo včlanjenih 14.000 mladincev. Na zboru je govoril tudi predsednik senata dr. Korošec, ki je med drugim dejal: »S ponosom in samozavestjo lahko že dokaj časa trdimo, da je vsa mlada Slovenija v našem taboru. To so velike besede, to so ponosne besede: Vsa mlada Slovenija je z nami! Ali te besede so resnične!«

Nacionalna mladina, organizirana v omladinski organizaciji J.N.S. za dravsko banovino, je zborovala v nedeljo, 21. t. m. v Ljubljani. »Jutro« poroča, da šteje omladinska J.N.S. v dravski banovini 6486 aktivnih članov.

Sv. Bolfenk pri Središču

Kolesarski odsek Društva kmetijskih fantov in deklet pripravlja za 18. junij izlet v Prekmurje, kjer si bomo ogledali priveditve prekmurskega tedna v Murski Soboti, spotoma pa šesemenogojško postajo v Beltincih in Kmetijsko šolo v Rakičanu. Kolesarji pridružite se!

Ptuj

Okrožje kmetijskih fantov in deklet je na svoji zadnji seji, ki se je nedavno vršila sklenilo prirediti 2. julija izlet na Donačko goro, katerega se udeležijo vsa včlanjena društva, vabijo pa se tudi druge skupine in sosednja društva, da ta dan pohite na to lepo razgledno točko lepe dravinjske doline.

»Križ ob potoku« je češki film z znano Jirino Stepaničkovo v glavni vlogi. Igrajo ga v Grajskem kinu. Vsem pripomočamo, da si ga ogledajo

FILM

Ob novi filmski rubriki »Edinosti«

Našim čitateljem je morda še v spominu, kako je »Edinost« še lani ostro nastopila proti nemškemu filmu in proti z njimi zvezanim vplivom v obmejnem Mariboru. Ne bilo bi pošteno, če sedaj, ko nam mariborski kinopodjetniki od časa do časa nudijo tudi druge predvsem francoske in v zadnjem času tudi češke filme, tega ne bi pohvalno omenili. Upamo seveda, da bo število takih filmov v mariborskih kinih kakor drugod po Sloveniji v zadovoljstvo naše narodne javnosti kakor tudi v zadovoljstvo podjetnikov samih še naraslo.

Dobro vemo, da se mora publika na take filme radi jezika, ki ga včasih ne razumem, posebno pa, ker so ji drugi filmi že precej pokvarili okus, šele navaditi. Saj se je tudi po drugih mestih že navadila in vse drugo že precej dosledno kot manj vredno blago odklanja, čeprav pri nas nimamo takega bojkotnega gibanja, kakor na primer na Švedskem ali na Poljskem oziroma v Ameriki ali Franciji. Seveda pa je treba v krajih, kjer publika še ni bog ve kako zavedna in kritična, mnogo idealizma in narodnega ču- ta pri podjetnikih. Prepričani smo, da ga je pri naših kinopodjetnikih dovolj, saj uživajo med nami ugled kot odločni narodnjaki in so kot taki sloveli že ob prevratu.

Pri tem delu pa zaslužijo ti podjetniki vso podporo slovenskega tiska, ki ima pomembno nalogo, opozarjati občinstvo na lepote enih in na plehkosti in praznote drugih filmov ter tako izbrusiti okus. Filmska kritika je v našem dnevnem tisku hudo zanemarjena panoga in vendar je radi velike sugestivne sile, ki jo ima film in radi ogromne narodne škode, ki jo lahko povzroči slab film z narodu tujimi tendencami, danes vsaj tako važna kakor katera koli druga panoga umetnostne kritike. Poleg tega bi bila naloga tiska, da opozarja na novosti v filmskem svetu, posebno, če gre za stvari, ki bi jih bilo vredno videti tudi pri nas.

»Edinost« bo storila na tem področju vse, kar bo v njenih močeh.

Urednik.

DVA VOJNA FILMA

»Poročnik Rjepkin« in »Junaki na Marni«

Vojnih filmov smo videli že nebroj. Nekateri države, ki se bojijo za »moralo« svojih vojakov, jih zato, ker so večidel kritični, ne trpijo radi. Kvečjemu, če gre za filme, ki skušajo navduševati in opravičevati in ki slikajo vse domače kot same čiste angele, tuje pa kot same peklenščake.

Češki film »Poročnik Rjepkin« in francoski film »Junaki na Marni« se od teh filmov prijetno razlikujeta. Prav bistveno: sta namreč umetni in ne samo trgovski proizvod. Oba obravnavata svetovno vojno, čeprav je pri obeh samo bo-

Za ženo in dom

Muhe in komarji prihajajo

Da boš lahko odprla okno, a ne bo v sobi muh in komarjev.

Hrepeneli smo po toploti, nikakor pa ne po muhah in komarjih, teh nadležnih gostih, ki nas obletavajo v toplih časih na prostem in v stanovanju. V sobi nas čez dan pikajo in dražijo muhe, ponoči pa komarji. Bolj odganjamo to golazen, bolj postaja nadležna. Človek je lahko najboljše volje, toda če sede ali leže po kosilu, da bi prečital časopis ali malo zadremal, ga lahko spravi ena sama muha v pravo besnilo. Kako si naj pomagamo? Celo poletje vendar ne moremo imeti zaprtih oken?

Za vsako bolezen se najde kakšno zdravilo, tako si tudi v tem slučaju lahko pomagamo. Okna bodo odprta, v sobah svež zrak, a brez muh. Le malo dela je treba. Kupi najcenejšega belega delamina ali kakšne druge zelo prozorne bele tkanine. Tkanino prikoži tako, da bo natančno tako velika, kakor celotna oken- ska odprtina. Nato jo vdelaš v okno na slični način kakor zavese proti solncu in jo na straneh pripni še z risalnimi žeb- ljčki, tako, da ne bo nobene špranje, skozi katero bi lahko prišla muha. Lahko pa vdelaš tkanino na tanek lesen, kovinski ali žičnat okvir in jo vložiš v okno, čim ga odpreš. Lahko pa etamin enostavno kar pripneš z žeblički, a jih ne smeš preveč trdno stisniti v les, da jih lahko odstraniš kadar hočeš. Skozi prozorno tkanino bo prihajalo v sobo vedno dovolj zraka, ne bodo pa imele dostopa muhe in komarji. Imajo pa te zavese še eno dobro stran, da zadržujejo precej pra- hu, ki sili v poletnih dneh v sobe. Poleg tega delajo v sobi prijetno polsenco. — Od časa do časa jih snameš in opereš.

Takšne zavese niso drage, rešijo nas pa v poletju velike nadleže.

Kako na preprost način presenetim svojega gosta

Gospodinja, ki ima poleg hišnih opravkov na skrbi tudi poljedelstvo in živino, ne more sedeti v hiši in čakati, če jo bo morda kdo obiskal. In vendar je rada gostoljubna, če stopi kdo v njeno hišo. — Prva njena misel je, s čim bi gostu postregla. Če so pri hiši še klobase in šunka, bo kmalu kaj prinesla na mizo. Ako pa tega ni več, se bo navadno znašla v zadregi. To pa popolnoma po nepotrebnem, ker klobase, čeprav so dobre, vendar niso edino, kar se da postaviti pred gosta, je pa že tudi preveč navadno. Poskusi svojega gosta presenetiti!

Skoraj pri vsaki kmečki hiši je stalno v zalogi črn kruh, in to prav dober kruh, ki ga posebno meščan visoko ceni. Če pa gospodinja v domu skrbna gospodinja, bo imela pri hiši tudi surovo maslo, saj ga lahko pridela sama. Ako pa je pri hiši to dvoje, lahko na brzo roko pripravi prav okusne obložene kruhke.

Kruh razreži na tanke, manjše rezine. Vsako rezino namaži s surovim maslom. Iz teh rezin lahko napraviš obložene kruhke z mesnimi dodatki ali brez njih. Obloženi kruhki brez mesa so takozvani pomladanski kruhki. Posebno enostavni in okusni so kruhki z drobnjakom. Opran in drobno zrezan drobnjak potresi na z maslom pomazane rezine. Poskusi, in vide-

jevanje nekoliko v ozadju. Primerjava med obema nam kaže mnogo zanimivih potez, po katerih se francoska filmska proizvodnja loči od češke, obe pa od nemške ali ameriške.

»Poročnik Rjepkin« je, kakor danes vsi filmi, ki niso zgolj plehka in prazna zabava, tendenčen film. Kaže nam junaštvo oziroma trpljenje češkega legionarja, ki ga ranjenega avstrijske oblasti zajamejo in ki se izdaja za Rusa, da ga ne bi radi veleizdaje obesili. Ta gotovo zelo nape- ta zgodba je zavita v okolje vojaške bol- nice, ki je naravnost nedosežno orisano. Ves humor in vsa grotesknost, ki se meša s težko tragiko smrti, ki lebdi nad ranjenci nam to ozračje tako približa kakor si bolje ne moremo predstavljati. V tem so se Čehi pokazali kot sijajni režiserji, ki obvladajo vso skalo razpoloženj. Čeprav je dejanje tesno strnjeno okoli glavnega junaka in vezano skoro izključno na en kraj, na bolnico, posamezniki ne izstopajo, ampak vpliva vsa stvar kot celota in človek res ne ve, komu bi prisodil največjo igralsko prepričevalnost. — Zvezd in zvezdnikov tu ni. »Poročnik Rjepkin« je film, ki mora učinkovati tudi na publiko, pri kateri nacionalni moment ne sozveneva tako, kakor je pri nas.

Povsem drugačen je francoski film: »Junaki na Marni«. Tu vidimo samo nekakšen izrez iz francoskega kmetkega

la boš, da so prav okusni! Ali pa naloži na namazan kruh tanke ploščice, oprane, a neolupljene rdeče redkvice. Tu in tam lahko dodaš malo mladega peteršilja ali drobnjaka. Lahko pa napravimo kruhke s pomočjo kislih kumaric in trdo kuhanih jajec. Oboje zrežemo na kolobarje. Tudi majhne koščke cvetače ali glavice brstič- nega zelja lahko uporabimo, le da jih moramo poprej prekuhati v slani vodi. Dobro je, če tem kruhkom dodamo neko- liko šunke.

Za z mesnimi dodatki obložene kruhke pa lahko uporabimo šunko, salamo, sir, sardine, sardele, trdo kuhana jajca, kisle kumarce, peteršilj, drobnjak itd. Seveda, nikjer pa ni zapisano, da bi moglo to vse biti.

K tem različno obloženim kruhkom lahko serviramo čaj s citrono, rumom ali pa brez vsakega dodatka.

KUHINJA

Kuhana govedina, nadevana. Zelo mehko, sočno, kuhano govedino vzamemo iz juhe eno uro prej, preden jo serviramo, jo ob strani prežežemo in nadevamo. Nadev za 1 kilogram govedine: 5 sardel, pol čebule in žlico zelenega peteršilja dobro sesekljamo, primešamo žlico sirovega masla in ta nadev namažemo v meso. Nato skuhamo v trdo tri jajca, jih pretlačimo z dvema sardelama vred in prilijemo škodlico smetane. Nadevano meso denemo v pekačo, ga polijemo s pre- tlačeni jajci in sardelami, potresemo po vrhu z drobtinami in obložimo z narezanimi koreninami južne zelenjave in pol čebule ter 10 dkg na kocke zrezane slanine. To denemo v vročo pečico in pečemo dobro uro, da dobi meso skorjo.

Ocvrti telečji jezik. Svež telečji jezik sku- hamo, olupimo in počakamo, da se dobro od- cedi, nakar ga narežemo na prst debele rez- ince, ki jih pomočimo najprej v razžvrklja- no jajce, nato pa še v presejane drobtine. Rezine ocvremo potem na vroči masti.

Makaroni z gnjato. Pol kilograma maka- ronov nalomimo na koščke, skuhamo v slanem kroupu in odcedimo. V kozici razpustimo sirovo maslo in stresemo vanjo, ko je sirovo maslo razbeljeno, makarone in na drobne koščke zrezane gnjate. Čez vse polijemo po- tem osminko smetane ali pa mleka in po- tresemo makarone, preden jih serviramo.

Praktični nasveti

Da se mleko prehitro ne skisa, je treba snage in hlada. Hlev in mlečna shramba bor- dita do skrajnosti sušna; isto tako posoda; vime naj se pa pred molžnjo umije. Namol- ženo mleko se mora takoj nesti iz hleva, ta- koj precediti in takoj nesti v klet, ali dati v mrzlo vodo.

Če hočemo imeti mnogo mleka, polagajno kravi dosti soli. Sol kravo užoja in zato pije več vode, pa napravi več mleka. To mleko pa je seveda bolj redko nego tedaj, če krava malo pije vode. Tudi s krmiljenjem vodene pi- če (pese) dobimo več mleka nego s krmilje- njem posušene piče.

Kako prežež miši? Hišne miši prežežemo če natresemo zelo drobno narezanih grenkih mandljev, pomešanih s sladkorjem in moko- po onih mestih, kamor prihajajo miši. Ne po- zabi sladkorja, ker je edina slaščica, kater- se miši ne odreče.

Kako oleandri hitro razcveto? Da začne oleander hitro in gotovo cveteti, postav- rastlino na sončen prostor ter rjo zalivaj vsi- dan s toplo vodo.

Mazila za razpoke v podu. Dobro mazilo za razpoke v podu narediš, če del neugaš- nega apna zmešaš s petimi deli svežega sira. To mazilo postane trdo ter se v vodi ne omeča.

življenja, ki ga je zajela vojna. Kmetstvo ošabnost, oziroma socialni ponos, ki stoji na poti zvezi dveh mladih ljudi, ki ju ločijo premoženjske razlike, tragedija osamljene nezakonske matere. In potem vojna, ki vse izgleda, ki jih vse združi v strohotnem trpljenju. Prizor, ko sloni oče, ki ima v vojni že tri sinove, ob plugu in drobi v rokah grudo zemlje, ki bi mu zamerila, če bi jo prepustil drugim in je ne bi šel braniti, ima toliko tihega patosa v sebi, da mora ostati v spominu. In ju- našтво mlade matere, ki zapusti enome- sečno dete, da odnese važna sporočila. Trpljenje očeta, ki je izgubil oči in naj- ljubšega sina. Sijajen lik je tudi vseskozi simpatični nemški general, ki ga je igral znameniti nemški igralec — emigrant Bassermann.

Nam je bliže češki način. Ne le zato, ker so nam ti ljudje že po svojem značaju podobnejši, ampak, ker je v celotnosti in zaokroženosti ter v neki slovanski prostodušnosti nekaj, kar bolj govori k našemu srcu, kakor v nekoliko razdrobljenem, kljub vsemu skoro hladnem francoskem opisovanju. Tudi fotografija je pri če- škem filmu bolj umetniška.

Sicer pa moramo biti mariborskim ki- nopodjetnikom hvaležni za oba filma, ki sta nam nudila velik užitek.

jad.

**KOLESA OTROŠKI VOZIČKI MOTORNA KOLESA
VSAKOVRSNE SPORTNE POTREBŠČINE**

M E H A N I Č N A D E L A V N I C A
pokrovanje, poniklanje in emajliranje koles in motornih koles

Bogomir Divjak

POZORI Rabljeni otroški vozički in kolesa vedno na prodaj

Maribor, Knez Kocijeva (prej Tattenbachova) ul. 4

MARIBORSKA TISKARNA D. D.

VODILNO TISKARSKO PODJETJE SEVERNE SLOVENIJE
POSTREŽEMO HITRO, DOBRO IN PO NIZKIH CENAH
TELEFON 25-67, 25-68, 25-69

MARIBOR
KOPALIŠKA ULICA 6

- TISKARNA
- LITOGRAFIJA
- OFFSETTISK
- KAMNOTISK
- BAKROTISK
- ANILINSKI TISK
- KNJIGOVEZNICA
- KARTONAŽA
- PLAKATIRANJE

Za vajenca

kakoršnekoli obrti bi rad šel krepak in priden 15leten fant z enim razr. mešč. šole. Reflektira na cenj. mojstra, kateri bi bil pripravljen ga sprejeti proti odškodnini v vso oskrbo. — Ponudbe naj se pošljejo na upravo »EDINOSTI« pod značko »Hvaležnost«.

Pomladanske novosti

za damske obleke in plašče v sodobnih tkaninah in barvah — lepo izbiro za moške obleke in plašče nudi

Franjo Majer

Maribor, Glavni trg 9

Sicite Edinost

URE **za birmo**

dobite najboljše in najcenejše pri

Franjo Bureš - Maribor

Vetrinjska ulica 26

Za birmance

Ivan

Kravos

Maribor

Aleksandrova cesta 13

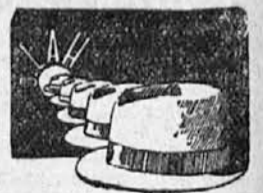
so aktovke
ročne torbice
denarnice
in nahrbtniki

najprimernejše darilo!

Velika izbira!
Nizke cene!

Damske nogavice, svilene, najnovejše moderne barve, flor nogavice, kombineže, rokavice, zelo lepe in trpežne sandalete, dežniki, moški klobuki, damski plašči, najnovejši modeli

Velika izbira v konfekciji

Jakob Lah

Maribor, Glavni trg 2

KARO

za pomlad

ČEVLJI

in poletje

Bogata izbira - zmerne cene